

رابطه خلاقیت و سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان متوسطه شهر

زنجان

دکتر معصومه السادات ابطحی*

خدیدجه ندری**

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه خلاقیت و سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان متوسطه شهر زنجان می‌باشد. جامعه آماری، دانش آموزان دوم دبیرستان رشته ریاضی - فیزیک و نمونه آن ۲۰۲ نفر که داده‌ها از طریق پرسشنامه سازگاری اجتماعی کالیفرنیا و خلاقیت عابدی جمع‌آوری و مورد تحلیل آماری قرار گرفت و نتایج زیر به دست آمد: بین خلاقیت و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بین سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در ابعاد سازگاری اجتماعی قالب اجتماعی، مهارت اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای و روابط اجتماعی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود داشت و تنها بعد علائق ضد اجتماعی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی و معنادار دارد. بین پسران و دختران در عملکرد تحصیلی تفاوت معنادار وجود ندارد. در ابعاد سازگاری اجتماعی در علائق ضداجتماعی تفاوت معنادار مشاهده نشد. در خلاقیت و بعد انعطاف‌پذیری تفاوت معنادار به نفع دختران مشاهده شد و در ابعاد سیالی، بسط و ابتکار تفاوت معناداری مشاهده نشد. از بین سازگاری اجتماعی و ابعاد آن، تنها سازگاری اجتماعی (۲۷٪) و خلاقیت و ابعاد آن تنها خلاقیت (۲۴٪) توان پیش‌بینی عملکرد تحصیلی را دارند.

واژه‌های کلیدی: سازگاری اجتماعی، خلاقیت، عملکرد تحصیلی، دانش‌آموز

مقدمه

انسان توانایی‌های مختلفی دارد. یکی از این توانایی‌ها خلاقیت است. حل مسأله و خلاقیت در بالاترین سطح فعالیت‌های شناختی انسان قرار دارند و از ارزشمندترین غایت‌های پرورشی و هدف‌های آموزشی به حساب می‌آیند. در واقع هدف عمده تمامی نهادهای آموزشی و پرورشی ایجاد توانایی حل مسأله و خلاقیت در دانش‌آموزان است. روشن است که برای دست‌یابی به این هدف‌ها، مسئولیتی سنگین بر دوش مراکز آموزشی، به ویژه آموزش و پرورش قرار می‌گیرد.

* مدرس، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، گروه علوم تربیتی، زنجان، ایران m_almasi2020@yahoo.com

** کارشناس ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، گروه علوم تربیتی، رودهن، ایران

hadijeh_nadri@yahoo.com

از نظر سانتراک^۱ (۲۰۰۴) خلاقیت توانایی اندیشیدن درباره امور به راه های تازه و غیرمعمول و رسیدن به راه حل های منحصر به فرد برای مسائل است (سیف، ۱۳۸۷).
گیلفورد^۲ (۱۹۵۰) پدر تحقیقات مربوط به خلاقیت بیان کرد که آنچه خلاقیت را به وجود می آورد، تلاش انسان برای حل مسائل و مشکلات است (فاضلی، ۱۳۸۷).

تورنس (۱۹۹۸)، خلاقیت را به عنوان سازه‌ای فرض می کند که چهار عنصر سیالی، انعطاف پذیری، اصالت و مهارت را در برمی گیرد. وی در تعریف سیالی، به تعداد کل عقاید و پاسخ های مرتبط^۳، معنی دار^۴ و قابل تفسیر اشاره دارد. نمره بالا در سیالی، معرف تعداد کل عقاید یک شخص در ارتباط با محرک خاص است. در حالی که انعطاف پذیری، به تعداد طبقات متفاوت از پاسخ های متفاوت معطوف است. فردی که نمره بالایی در انعطاف پذیری به دست می آورد، در رویارویی با یک مساله، به زوایای متفاوت توجه کرده و طبقات متنوعی را ارائه می کند. اصالت که با پاسخ های غیرعادی همراه است و همواره از لحاظ آماری به پاسخ های نادر تأکید دارد، معرف اکتشاف سازنده و تفکر اصیل است. افرادی که در اصالت، نمره بالایی به دست می آورند، همواره از خلق راه حل های بنیادی استفاده کرده و شیوه هایی را ارائه می دهند که نه تنها با موفقیت ایجاد شده هماهنگ است، بلکه راه حل ارائه شده، به ذهن کمتر افرادی خطور می کند. از اصالت می توان به عنوان تولد اندیشه های ناب و کاربردی یاد کرد که اگر با مهارت و یا توجه به جزئیات و ریزبینی در ابعاد گوناگون پاسخ دهی همراه شود، از اثربخشی بالاتری برخوردار می شود (افروز و کامکاری، ۱۳۸۷).

دو متغیر خلاقیت و سازگاری اجتماعی دانش آموزان از عوامل مؤثر در ایجاد و تشویق عملکرد تحصیلی مطلوب دانش آموزان است (اژدری، ۱۳۸۳) خلاقیت زمینه رشد سازگاری اجتماعی بوده و از طرف دیگر افراد سازگار و با مهارت در روابط اجتماعی از توان خلاقیت و نوآوری بیشتری برخوردار هستند (افشار نیاکان، ۱۳۸۰).

سازگاری، شرایط یا حالتی است که در آن، رفتار فرد با نیازهای فرهنگ یا جامعه‌ای که به آن تعلق دارد، منطبق می شود و فرد احساس می کند که نیازهایش ارضاء شده‌اند و یا ارضاء خواهند شد (کاظمی، ۱۳۸۸).

خلاقیت و سازگاری اجتماعی از آن دسته عواملی هستند که می توانند هم در نقش تسهیل کننده و هم در نقش بازدارنده عملکرد تحصیلی ظاهر شوند. به این صورت که توجه به

1- Santrock

2- Guilford

3- Relevant

4- Meaningful

استعدادهای خلاقانه افراد و فراهم کردن زمینه بروز این استعدادها و ایجاد جوی در مدرسه که ابهام، تضاد، تناقض، شکست و عدم کنترل بیرونی را توسعه دهد، موجب گسترش خلاقیت و نوآوری شده و در نتیجه سازگاری اجتماعی دانش آموزان نیز تحت تأثیر نوآوری آن ها افزایش خواهد یافت و برعکس در صورتی که زمینه‌های توسعه خلاقیت دانش آموزان فراهم نگردد و سازگاری اجتماعی آن ها و عوامل مرتبط با آن نیز بررسی و مطالعه نگردد، عملکرد تحصیلی دانش آموزان نیز افت نموده و کاهش خواهد یافت (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۳).

نتایج تحقیقات انجام شده در زمینه عملکرد تحصیلی، خلاقیت و سازگاری اجتماعی نشان می‌دهند خلاقیت و سازگاری اجتماعی افزایش دهنده و ارتقاء دهنده عملکرد دانش آموزان است؛ به طوری که افراد خلاق و سازگار تحصیلی و محیطی از پیشرفت تحصیلی خوبی نیز برخوردارند. از جمله: نظامی (۱۳۷۶) نتیجه گرفت که بین نظارت تحصیلی والدین، ارزش‌دهی والدین به علم و تحصیل، انتظارات تحصیلی والدین، قشر اجتماعی، هدف تحصیلی، بعد خانوار و خود پنداری تحصیلی دانش آموز با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنا داری وجود دارد. رضویان‌شاد (۱۳۸۴) نتیجه گرفت که بین سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت وجود دارد.

کفایت (۱۳۷۳)، بیش^۱ (۲۰۰۲)، والکر^۲ (۲۰۰۳)، نیاز و سواد^۳ (۲۰۰۸) نشان دادند که رابطه مثبت و معناداری بین خلاقیت و پیشرفت تحصیلی وجود دارد.

کریمی (۱۳۷۹) نشان داد که مقایسه دختران و پسران در خلاقیت نشان دهنده تفاوت معنادار میان این دو جنس است. در پژوهش وی پسران به طور معناداری در خلاقیت برتر از دختران بوده‌اند.

متخصصان تعلیم و تربیت به خوبی بدین امر واقفند که یک آموزش و پرورش غیرپویا که در آن تنها انتقال محفوظات ذهنی صورت می‌گیرد، قادر نخواهند بود که در شرایط موجود جهانی به شکل ایده آل افراد مولد و خلاق پرورش دهد (شهر آرای، ۱۳۷۳).

لذا از روش‌های مهم ارتقای عملکرد تحصیلی دانش آموزان ایجاد ساختار خلاق و انعطاف پذیر و فراهم کردن بستر و زمینه لازم جهت بروز شکوفایی استعدادها و نیروی خلاق فراگیران است. همچنین کمک به دانش آموزان، جهت برقراری رابطه سالم و مناسب و سازگار با محیط اجتماعی خود جهت رشد عاطفی و هیجانی و شکل‌گیری هویت مستقل، می‌تواند عملکرد

1- Bish
2- Walker

3- Niaz & Suad

تحصیلی دانش‌آموزان را ارتقا دهد. در مقطع متوسطه در بسیاری از مدارس مشاهده می‌شود که دانش‌آموزان دچار افت تحصیلی شده‌اند؛ به طوری که بعضی از آن‌ها قادر به ادامه تحصیل نبوده و ترک تحصیل می‌کنند. این امر به این دلیل اتفاق می‌افتد که سن دبیرستان سن بلوغ بوده و دانش‌آموزان با مسائل و مشکلات و تنش‌های ناشی از بلوغ از جمله ناسازگاری اجتماعی روبه‌رو هستند. همچنین دانش‌آموزان دبیرستانی به دلیل مشکلات ناشی از بلوغ و ناراحتی و تنش‌های ناشی از بحران هویت نمی‌توانند لزوماً خلاق و آفریننده باشند (یارمحمدیان، ۱۳۸۰).

بنابراین شناسایی متغیرهای خلاقیت و سازگاری اجتماعی به عنوان عواملی مرتبط با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، امری ضروری است.

هدف اصلی

هدف اصلی این پژوهش «مطالعه و بررسی رابطه خلاقیت و سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پایه دوم رشته ریاضی - فیزیک ناحیه یک و سه آموزش و پرورش شهر زنجان» بود.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین میزان خلاقیت دانش‌آموزان و عملکرد تحصیلی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد.
- ۱-۱- بین ابعاد خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد.
- ۲- بین میزان سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان و عملکرد تحصیلی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد.
- ۱-۲- بین ابعاد سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد.
- ۱-۱- بین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.
- ۲- بین سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.
- ۳- بین خلاقیت دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد که در آن روابط بین متغیرهای خلاقیت و سازگاری اجتماعی به عنوان پیش‌بینی و عملکرد تحصیلی به عنوان ملاک مورد بررسی قرار گرفتند.

جامعه نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دوم دبیرستان رشته ریاضی- فیزیک آموزش و پرورش شهر زنجان بود. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله‌ای استفاده شد. حجم نمونه شامل ۲۰۲ نفر دانش آموز بود که به روش تصادفی و بر اساس جدول کوکران انتخاب شدند. واحد تحلیل در این پژوهش کلاس بود.

ابزار تحقیق

در این پژوهش از دو پرسشنامه سازگاری اجتماعی و خلاقیت عابدی (۱۳۷۲) استفاده شد.

پرسشنامه سازگاری اجتماعی

در پژوهش حاضر از پرسشنامه شخصیت سنج کالیفرنیا (CTP) در زمینه سازگاری اجتماعی استفاده شد که به صورت بلی و خیر و دارای ۹۰ سؤال است. سیستم نمره گذاری این آزمون به صورت صفر و یک (خیر و بلی) می باشد. روایی و پایایی این پرسشنامه در تحقیقات مختلف مورد ارزیابی قرار گرفته است. مسعود نژاد (۱۳۷۱) ضریب پایایی این آزمون را برای سازگاری اجتماعی ۰/۷۸ گزارش کرده است (مسعودی نژاد، ۱۳۷۱؛ به نقل از افشاری، ۱۳۷۵). پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۶۴ می باشد.

پرسشنامه خلاقیت عابدی

با استفاده از روش بازآزمایی ضریب پایایی بخش سیالی ۰/۸۵، ابتکار ۰/۸۲، انعطاف پذیری ۰/۸۴ و بسط ۰/۸۰ به دست آمده است. به علاوه، عابدی (۱۳۶۳) برای اعتبار یابی آزمون خلاقیت، از آزمون تفکر خلاق تورنس (۱۹۷۲) استفاده کرده و با ضریب اعتبار ۰/۴۶ دست یافته است.

ضریب همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ برای خرده آزمون های سیالی، انعطاف پذیری، ابتکار و بسط روی ۲۲۷۰ دانش آموزان اسپانیایی به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۶۶، ۰/۶۱ و ۰/۶۱ به دست آمده است (آزمندی^۱، ویلا^۲ و عابدی، ۱۹۹۶).

کفایت (۱۳۷۳) از روش تنصیف و آلفای کرونباخ استفاده کرده است. با روش تنصیف ضریب کل آزمون ۰/۸۷، سیالی ۰/۷۸، انعطاف پذیری ۰/۶۳، ابتکار ۰/۴۰، و بسط ۰/۶۷ به دست آمده که کلیه آن ها در سطح ۰/۰۰۱ معنادار بوده است. دائمی و مقیمی بارفروش (۱۳۸۳) پایایی آزمون خلاقیت عابدی (۱۳۷۲) را با روش بازآزمایی و روش همسانی درونی آلفای کرونباخ به دست آورده اند که ضریب همبستگی در مقوله سیالی ۰/۲۳، بسط ۰/۴۴۴، ابتکار ۰/۴۱۶ و انعطاف پذیری ۰/۵۹۵ به دست آمده است.

ضریب همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ در مقوله سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف پذیری به ترتیب ۰/۶۷، ۰/۴۸، ۰/۶۸، ۰/۵۵ به دست آمده است.

یافته ها

در این پژوهش پس از تعیین اهداف به بررسی ابزار کار مناسب اقدام شد. طی این بررسی آزمون و مقیاس های مورد نظر که در قسمت مربوط به ابزار پژوهش توصیف شده اند، انتخاب شد و پس از انتخاب تصادفی نمونه، به دبیرستان های انتخاب شده مراجعه شد. در هر کلاس ابتدا جلسه توجیهی برای دانش آموزان در زمینه نحوه پاسخگویی به هر یک از پرسشنامه ها به صورت جداگانه، تشکیل شد و هر آزمودنی دو پرسشنامه سازگاری اجتماعی و خلاقیت را تکمیل کردند. سپس داده ها استخراج و با استفاده از نرم افزار SPSS و در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t و رگرسیون چندگانه) مورد تحلیل آماری قرار گرفت.

فرضیه یکم: بین میزان خلاقیت دانش آموزان و عملکرد تحصیلی آن ها رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۱. آزمون همبستگی پیرسون برای تعیین رابطه بین خلاقیت با عملکرد تحصیلی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
خلاقیت	۲۰۲	۷۴/۲۸	۱۵/۴	۰/۴۹	۰/۰۰۰۱
عملکرد تحصیلی	۲۰۲	۱۵/۷۰	۲/۳		

داده ها نشان می دهد که بین خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار ($r=0/49$ و $P \geq 0/0001$) وجود دارد. بدین معنا که با بالا رفتن میزان خلاقیت، عملکرد تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد.

فرضیه ۱-۱. بین ابعاد خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۲. آزمون همبستگی پیرسون برای تعیین رابطه بین خلاقیت با عملکرد تحصیلی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی با عملکرد تحصیلی	سطح معناداری
سیالی	۲۰۲	۲۷/۵۹	۶/۴	۰/۴۲	۰/۰۰۰۱
بسط	۲۰۲	۱۱/۸۸	۳/۶	۰/۴۳	۰/۰۰۰۱
ابتکار	۲۰۲	۱۹/۲۷	۵/۱	۰/۴۳	۰/۰۰۰۱
انعطاف پذیری	۲۰۲	۱۵/۵۱	۳/۴	۰/۳۶	۰/۰۰۰۱

داده ها نشان می دهد که بین خلاقیت و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار در سطح $(p \geq 0/0001)$ وجود دارد و روابط مشاهده شده بین $0/36$ تا $0/43$ می باشد. بدین معنا با بالا رفتن میزان ابعاد خلاقیت، عملکرد تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد.

فرضیه دوم: بین میزان سازگاری اجتماعی دانش آموزان و عملکرد تحصیلی آن ها رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۳. آزمون همبستگی پیرسون برای تعیین رابطه بین سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سازگاری اجتماعی	۲۰۲	۵۴/۵۵	۹/۹	۰/۵۲	۰/۰۰۰۱
عملکرد تحصیلی	۲۰۲	۱۵/۷۰	۲/۳		

داده ها نشان می دهد که بین سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار $(P = 0/0001)$ وجود دارد. بدین معنا که با بالا رفتن میزان سازگاری اجتماعی، عملکرد تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد.

فرضیه ۱-۲. بین ابعاد سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۴. میزان همبستگی بین رابطه سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی با عملکرد تحصیلی	سطح معناداری
قالب اجتماعی	۲۰۲	۱۰/۲۷	۲/۲	۰/۳۵	۰/۰۰۰۱
مهارت اجتماعی	۲۰۲	۱۰/۷۵	۲/۶	۰/۳۹	۰/۰۰۰۱
علائق ضد اجتماعی	۲۰۲	۵/۰۹	۲/۵	-۲۳	۰/۰۰۱
روابط خانوادگی	۲۰۲	۹/۵۶	۳/۳	۰/۴۰	۰/۰۰۰۱
روابط مدرسه ای	۲۰۲	۸/۱۰	۲/۳	۰/۲۷	۰/۰۰۰۱
روابط اجتماعی	۲۰۲	۷/۸۸	۲/۹	۰/۲۹	۰/۰۰۰۱

داده ها نشان می دهد که:

- بین بعد قالب اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان ($r=0/35$ و $P \geq 0/0001$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

- بین بعد مهارت اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان ($r=0/39$ و $P \geq 0/0001$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

- بین بعد علائق ضد اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان ($r=-/23$ و $P \geq 0/0001$) رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

- بین بعد روابط خانوادگی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان ($r=0/40$ و $P \geq 0/0001$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

- بین بعد روابط مدرسه ای و عملکرد تحصیلی دانش آموزان ($r=0/27$ و $P \geq 0/0001$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

- بین بعد روابط اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان ($r=0/29$ و $P \geq 0/0001$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه سوم: بین عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول ۵. آزمون t گروه های مستقل برای تعیین تفاوت میان عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر و پسر

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	T	درجه آزادی سطح معناداری
دختر	۱۱۶	۱۵/۶۵	۲/۲	۰/۳۵	۲۰۰
پسر	۸۶	۱۵/۷۶	۲/۴		NS

در جدول فوق مشاهده می شود که بین عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد و میانگین هر دو گروه بسیار نزدیک به یکدیگر هستند.

فرضیه چهارم: بین میزان سازگاری اجتماعی و ابعاد آن در دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول ۶. آزمون های t گروه های مستقل برای تعیین تفاوت میان سازگاری اجتماعی در دانش آموزان دختر و

پسر

ابعاد	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی سطح معناداری
قالب اجتماعی	دختر	۱۱۶	۱۰/۲۲	۲/۱	۰/۴۲	۲۰۰
	پسر	۸۶	۱۰/۳۵	۲/۳		
مهارت اجتماعی	دختر	۱۱۶	۱۰/۷۸	۲/۶	۰/۲۴	۲۰۰
	پسر	۸۶	۱۰/۶۹	۲/۶		
علائق	دختر	۱۱۶	۴/۸۲	۲/۴	۱/۷۵	۲۰۰
	پسر	۸۶	۵/۴۶	۲/۷		
ضد اجتماعی	دختر	۱۱۶	۱۰/۶۶	۳/۲	۴/۲	۲۰۰
	پسر	۸۶	۸/۷۴	۳/۲		
روابط خانوادگی	دختر	۱۱۶	۷/۷۵	۲/۲	۲/۵۲	۲۰۰
	پسر	۸۶	۸/۵۷	۲/۳		
روابط	دختر	۱۱۶	۸/۵۹	۲/۸	۳/۱۱	۲۰۰
	پسر	۸۶	۷/۳۵	۲/۸		
مدرسه ای	دختر	۱۱۶	۵۷/۳۷	۱۰/۹	۳/۴۶	۲۰۰
	پسر	۸۶	۵۲/۴۴	۸/۶		
سازگاری اجتماعی	دختر	۱۱۶				
	پسر	۸۶				

ملاحظه می شود که:

- در بعد روابط خانوادگی بین دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد ($t=۴/۲۰$) و ($P \geq ۰/۰۰۱$). همچنین میانگین دختران بیش از گروه پسران است.

- در بعد روابط مدرسه ای بین دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد ($t = 2/52$) و $P < 0/01$. همچنین میانگین پسران بیش از گروه دختران است. ($P \geq$)
- در بعد روابط اجتماعی بین دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد ($t = 3/11$) و $P < 0/002$. همچنین میانگین دختران بیش از گروه پسران است. ($P \geq$)
- در متغیر سازگاری اجتماعی بین دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد ($t = 3/46$) و $P < 0/001$. همچنین میانگین دختران بیش از گروه پسران است. ($P \geq$)

فرضیه پنجم: بین میزان خلاقیت و ابعاد آن در دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول ۷. آزمون های t گروه های مستقل برای تعیین تفاوت میان خلاقیت در دانش آموزان دختر و پسر

ابعاد	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
سیالی	دختر	۱۱۶	۲۷/۲۵	۶/۹	۰/۸۹	۲۰۰	NS
	پسر	۸۶	۲۸/۰۵	۵/۸			
بسط	دختر	۱۱۶	۱۱/۹۸	۳/۷	۰/۴۹	۲۰۰	NS
	پسر	۸۶	۱۱/۷۳	۳/۶			
ابتکار	دختر	۱۱۶	۱۸/۸۲	۵/۴	۱/۵۲	۲۰۰	NS
	پسر	۸۶	۱۹/۸۷	۴/۴			
انعطاف پذیری	دختر	۱۱۶	۱۴/۲۸	۳/۳	۶/۷۰	۲۰۰	۰/۰۰۰۱
	پسر	۸۶	۱۷/۱۹	۲/۸			
خلاقیت	دختر	۱۱۶	۷۲/۳۹	۱۶/۵	۲/۱۱	۲۰۰	۰/۰۴
	پسر	۸۶	۷۶/۸۴	۱۳/۵			

ملاحظه می شود که:

- در بعد انعطاف پذیری بین دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد ($t = 6/70$) و $P < 0/0001$. همچنین میانگین پسران بیش از گروه دختران می باشد. ($P \geq$)
- در متغیر خلاقیت بین دختران و پسران تفاوت معنادار وجود دارد ($t = 2/11$) و $P < 0/04$. همچنین میانگین پسران بیش از گروه دختران است. ($P \geq$)

بحث و نتیجه گیری

نتایج به دست آمده از این پژوهش با یافته‌های کفایت (۱۳۷۳)، کریمی (۱۳۷۹)، استادی (۱۳۸۴)، بیش (۲۰۰۲)، واکلر (۲۰۰۳)، نیاز و سوآد (۲۰۰۸)، شکرکن، حقیقی و موسوی شوشتری (۱۳۷۵)، برات‌وند (۱۳۷۶)، زرشکن زمانپور (۱۳۸۰)، فنونی (۱۳۸۰)، آهنکوب نژاد (۱۳۷۲)، ترقی (۱۳۷۴)، شکرکن و آهنکوب نژاد (۱۳۷۵)، افشار نیکان (۱۳۸۰) و رضویان شاد (۱۳۸۴) همخوانی دارد.

در تبیین این یافته‌های پژوهشی می‌توان گفت که دانش‌آموزان خلاق با توجه به ویژگی‌هایی مانند: فرآیندهای یادگیری سطح بالاتر، ادراک وسیع‌تر، اهمیت بیشتری نسبت به تحصیل داده و درکی بالاتر از موضوعات درسی نسبت به دانش‌آموزان غیرخلاق دارند؛ از این رو هم تلاش بیشتری از خود نشان می‌دهند و هم یادگیری این دسته از دانش‌آموزان نسبت به دیگران عمیق‌تر است. در نتیجه عملکرد تحصیلی بهتری خواهند داشت.

از آنجا که سازگاری اجتماعی فرد را قادر می‌سازد تا از راه اصلاح محیط یا از راه اصلاح رفتار خویش به ایجاد تعادل بین خود و محیط بپردازد و به علاوه سازگاری هم شامل فرایند انطباق فرد با شرایط موجود و هم شامل فرایند تغییر محیط برای انطباق با نیازهای فردی است و این‌ها موجب کاهش تنش‌های وارده از محیط بر فرد می‌شود و در صورت کاهش تنش‌ها دانش‌آموز با آرامش بیشتر به تکالیف درسی خود پرداخته و این خود موجبات عملکرد تحصیلی مناسب را به وجود می‌آورد؛ بنابراین دانش‌آموزانی که سازگاری اجتماعی بالایی دارند، از عملکرد تحصیلی بالایی نیز برخوردار هستند.

به علاوه دانش‌آموزان سازگار با توجه به ویژگی‌هایی از جمله داشتن انتظار از خویشتن در محدوده امکانات و توانایی، شناسایی اهداف زندگی و رویکرد واقع بینانه نسبت به آن‌ها، اهداف تحصیلی مناسب و در حد توان خود را انتخاب می‌کنند و نهایت تلاش خود را در جهت رسیدن به این اهداف به کار گرفته و در زمینه تحصیلی موفقیت‌هایی به دست می‌آورند. با توجه به این که دانش‌آموزانی به رشته ریاضی - فیزیک هدایت می‌شوند که از عملکرد تحصیلی بالایی برخوردارند و شوق و اشتیاق فراوانی به تحصیل دارند، روشن است که هم دختران و هم پسران در جهت عملکرد تحصیلی مناسب نهایت تلاش را دارد؛ بنابراین تفاوتی از نظر عملکرد تحصیلی بین آن‌ها وجود ندارد. اما از آنجا که دختران زودتر به بلوغ می‌رسند و فرآیند اجتماعی‌شدن را سریع‌تر طی می‌کنند، پس به نظر می‌رسد که دارای مهارت‌های اجتماعی بیشتری باشند. چنان‌که همین عامل یعنی بلوغ زودتر در دختران، موجب عزت نفس بالاتر در

آن ها می شود. به نظر می رسد همین عامل موجب افزایش توان مهارت های اجتماعی آن ها می شود.

در این برهه زمانی طبقه زنان در جامعه چنین تصور دارند که از مردان عقب مانده اند و برای رساندن خود به سطوح اجتماعی بالاتر دست به تلاش مضاعف زده، از این لحاظ دارای انگیزه درونی هستند. بنابراین دانش آموزان دختر دارای ویژگی هایی مانند انگیزه و علاقه بالا، سخت کوشی، نگرشی مثبت نسبت به پیشرفت تحصیلی، تعهد و دقت، خود نظم دهی، برنامه ریزی، خود نظارتی هستند. در نتیجه در عملکرد تحصیلی نسبت به پسران در سطح بالاتری قرار گرفته اند. دختران با تلاش برای موفقیت در تحصیل از خانواده و فرهنگ سنتی که برای آنان جز ازدواج کردن و انجام وظایف مادری قابلیت و مسئولیتی قائل نیست، مجوز ادامه راهی را می خواهند که برای ابراز شخصیت و هویت اجتماعی خویش انتخاب کرده اند. لذا در زمینه تحصیل از خود تلاش بیشتری نشان می دهند و در نتیجه از عملکرد تحصیلی بالاتری نسبت به پسران برخوردارند.

یکی از دغدغه های فکری طبقه مردان در جامعه کنونی ما تأمین اقتصاد خانواده است. در کنار این تصور می شود که تحصیل یک فعالیت دیر بازده بوده و یا این که نمی تواند آنان را به کار یا حرفه ای رهنمون کند که در دستیابی به تأمین اقتصاد خانواده یاریشان کند. این تصور انگیزه آنان را برای تحصیل تحت تأثیر قرار داده و موجب کاهش انگیزه برای تلاش در جهت عملکرد تحصیلی مناسب می شود و در نتیجه از عملکرد تحصیلی پایین تری نسبت به دختران برخوردارند.

پیشنهاد های پژوهش

- با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش در راستای رابطه سازگاری اجتماعی با عملکرد تحصیلی شرایطی فراهم شود تا در محیط آموزشگاه مهارت های سازگاری اجتماعی آموزش داده شود.

- با توجه به این که خلاقیت اساس قدرت انسان محسوب می شود و رمز اصلی و اساسی پیشرفت و مانع وابستگی یک جامعه پویا است، برای پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان چاره ای اندیشیده شود. برای مثال می توان درسی با همین عنوان در کتاب های درسی دانش آموزان گنجانند.

- مهارت‌های سازگاری اجتماعی و شیوه‌های پرورش خلاقیت در دوره‌های ضمن خدمت به معلمان آموزش داده شود تا میزان آگاهی آن‌ها در این زمینه افزایش یابد.

منابع

- کفایت، محمد. (۱۳۷۳)، بررسی ارتباط شیوه‌ها و نگرش‌های فرزندپروری با خلاقیت و رابطه متغیر اخیر باهوش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال اول دبیرستان‌های پسرانه اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- شهرآرای، مهرناز. (۱۳۷۳)، در ضرورت تعلیم و تربیت پویا و خلاق. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره دهم، شماره ۱.
- شهرآرای، مهرناز. (۱۳۷۴)، ضرورت آموزش خلاق در برنامه ریزی آموزشی. ارائه شده در همایش علمی - کاربردی بهبود کیفیت آموزش عمومی تهران: اداره کل آموزش و پرورش تهران.
- نظامی، امیر. (۱۳۷۶)، بررسی برخی عوامل اجتماعی و روانی مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی در شهر تبریز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- کریمی، علی. (۱۳۷۹)، بررسی رابطه خلاقیت با اضطراب، جنسیت، پیشرفت تحصیلی و منزلت اجتماعی گروهی از دانش‌آموزان مقطع سوم راهنمایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- افشار نیاکان، صفورا. (۱۳۸۰)، بررسی و مقایسه سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی در دانش‌آموزان دختر و پسر رشته‌های ریاضی، تجربی و انسانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- فنونی، طلعت‌السادات. (۱۳۸۰)، بررسی رابطه خودپنداره و سازگاری اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دختران سال اول متوسطه منطقه ۱۰ آموزش و پرورش تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

- رضویان شاد، مرتضی. (۱۳۸۴)، رابطه هوش هیجانی با سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه سوم راهنمایی شهر تبریز در سال تحصیلی ۸۴-۸۳. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- شیخ، ناصر. (۱۳۸۶)، افت تحصیلی و راه‌های کاهش آن سایت Edu news.
- فاضلی، نعمت ا... . (۱۳۸۷)، خلاقیت و فرهنگ. مجله رشد علوم اجتماعی، دوره پانزدهم، شماره ۳.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۷)، روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش (ویرایش ششم). تهران: دوران.
- شاوران، حمیدرضا سلیمی قربانعلی، همایی رضا. (۱۳۸۷)، سنجش عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه اصفهان بر اساس فرهنگ‌های چندگانه آنان، مجله پژوهش دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، جلد بیست و نهم، شماره ۱.
- Bish, G.G. (2002). A Study Of The Relationships Of Intelligence, Achievement, Creativity And Confidence Among Intermediate Grade Pupils In A Suburban, Area Elementary School, In Doctoral Dissertation. Washington, D.C: George Washington University.
- Walker, A. (2003). Personality Correlates Of Depressive Style In Autobiographies Of Creative Achieverer. Journal Of Creative, VOL. 29-20. Www.Zibaweb.Com
- Niaz, Mansoor, Saud, Grecia. (2008). Academic Performance Of High School Students Ad A Function Of Mental Capacity, Cognitive Style, Mobility-Fixity Dimension, And Creativity. Journal Of Creative Behavior, VOL. 34, Number 1.